

Čekaonica za ljude, strojeve i grad

 Saša Šimpraga

09:22 Kultura Ispiši

Razgovor s autorima instalacije koja je postavljena u čekaonici riječkog kolodvora.

Nadija Mustapić i Toni Meštrović autori su audio-video instalacije nazvane *Čekaonica za ljude, strojeve i grad* koja se predstavlja u prostoru čekaonice željezničkog kolodvora u Rijeci. Rad je moguće vidjeti do 11. veljače, svakodnevno od 16 do 21 sat.

Kako je došlo do projekta i što ste točno snimali?

Nadija Mustapić: Zamišljena kao site-specific video/audio instalacija u čekaonici željezničkoga kolodvora u Rijeci, *Čekaonica za ljude, strojeve i grad* nastala je kao rezultat cjelogodišnjeg video i zvučnog dokumentiranja na područjima tzv. riječkog bazena, lučkih gatova, skladišta, silosa, paralelnog prostora uz koji se proteže pruga, kolodvor, blokovi skretnica, remiza, okretište lokomotiva, svjetionik *Mlaka*, pogoni INA rafinerije. Navedena mjesta nose više značenjskih razina za grad i ljude: povijesne, strateške, ekonomske, političke, kulturološke i mitološke, a nas je zanimalo prikazati odnose tih razina. Kao i u prethodnim radovima, gradili smo apstrahirane i poetske narrative o lokacijama naglašavajući pritom njihove taktilne i teksturne karakteristike kao vidljive tragove radnih procesa kroz vrijeme. Posljednjih dvadeset godina, riječka luka, željeznica i brodograđevna industrija prolaze kroz polagan i težak proces gubitaka i tranzicije. I dalje bez jasnog pravca i cilja prema kojemu bi trebalo ići, ili pojma kako do njega stići, Rijeka razmatra svoje moguće budućnosti.

Instalacija se sastoji iz stropne video projekcije koja poput freske prekriva čitav strop prostora čekaonice 11 puta 11 metara, 4.1 *surround* zvuka i same lokacije čekaonice. Kontekst lokacije postaje sastavni dio rada koji integrira sve svakodnevne aktivnosti i zatečena stanja na kolodvoru, polaske i odlaske vlakova prema rasporedu, prolazak putnika i radnika kroz čekaonicu. Integralni video/audio zapis traje 67 minuta, no komponiran je u loopu bez početka i kraja i podrazumijeva da gledatelji mogu u bilo kojem trenutku početi i završiti gledati rad. Neki će se zadržati kraće, možda slučajno naletjeti na rad izlaskom iz vlaka, a neki će se možda upustiti u duže 'čekanje', slušanje, gledanje. Čekaonica i njezini sudionici i sami postaju dio rada i dio promjene kroz koju prolazi ova lokacija, baš kao i grad.

Zašto baš čekaonica riječkog željezničkog kolodvora?

Toni Meštrović: Kao povijesna točka odlazaka iz Rijeke i dolazaka u Rijeku, kolodvor koji je izgrađen sredinom 19. stoljeća, obilježio je trenutak kada se grad Rijeka prvi put željeznicom povezao sa središnjom Europom. Rijeka je izrasla u etablirani, strateški lučki grad, kao i važno industrijsko središte koje je svoj radnički identitet zadržalo sve do devedesetih godina 20. stoljeća. Danas, uslijed procesa privatizacije fragmentiranih HŽ firmi, riječki je kolodvor rijetko korišten i posjećen prostor. Tek poneki putnici i beskućnici mogu se zateći svakog dana u prostoru čekaonice. Zanimao nas je potencijal prazne čekaonice da okupi ljude.

Željeli smo ga iskoristiti za site-specific rad koji bi poput javnog događanja pozvao građane na kolektivno čekanje i promišljanje tog i okolnih prostora, njihovih sadašnjih stanja i potencijal. Kroz prozore čekaonice mogu se vidjeti dijelovi željezničkih perona, luke, dizalica, silosa, skladišta, no željeli smo otvoriti novi 'prozor' u stropu, odnosno drugačiju perspektivu na ostale dijelove tih prostora i njihove svakodnevice. Za nas već sam čin provođenja vremena u interijeru čekaonice željezničkog kolodvora mimo onog 'logičnog' razloga vezanog uz prijevoz, slušajući zvučne *soundscapeove* o obližnjim željezničkim i lučkim eksterijerima te gledajući uvis prema jednom stropu i sadržajima koji su na njemu privremeno projicirani, otvara mogućnosti formiranja novih priča o gradu – o čekanju, polasku, možda i cilju.

Foto: Ivan Vranjić

Industrijska baština Rijeke važna je odrednica identiteta tog grada. Kako ju iskoristiti?

Nadija Mustapić: Jedan od značajnih pothvata prenamjene praznih industrijskih zgrada je svakako zadnji plan i prijavljen projekt na EU fondove – prenamjena bivšeg industrijskog kompleksa *Rikard Benčić* za nove prostore MMSU-a, Muzeja grada Rijeke, Gradske knjižnice te još niza edukacijskih start-up programa za mlade ili za poticanje razvoja kreativnih industrija. No, razni prostori industrijske baštine nisu lako prenamjenjivi poput npr. *Metropolisa*, zgrada lučkih skladišta, koje nisu više primijenjene za moderne oblike lučkog poslovanja, a nalaze se usred luke i prostora Lučke uprave što onemogućuje otvoren pristup tim kompleksima.

Kako iskoristiti industrijsku baštinu strateško je pitanje razvoja grada, jer Rijeka njom obiluje što za grad predstavlja istovremeno veliki teret i veliki potencijal. **James A. Throgmorton** u svojoj knjizi *Planning as Persuasive Storytelling* zagovara da se urbano planiranje može temeljiti na poticajnom i uvjerljivom pripovijedanju priča koje se generiraju i izranjaju iz praktičnog svakodnevnog života. Priču o razvoju nekog prostora je potrebno oblikovati u narativ sa zapletom inspiriranim sjećanjima, strahovima, strastvenim nadama, intenzivnim ljutnjama, vizionarskim snovima članova zajednice i prepričati drugima. Drugim riječima, unošenje emocija i intelekta u priče kreira osjećaj za identitet i zajednicu. U tom vidu, zanimljiva je teza da su priče koje se grade oko urbanih sredina, a proizlaze iz zajednice, snažan 'gradivni materijal' za planiranje razvoja grada, a mi članovi zajednica dijelimo proces planiranja kroz pripovijedanje.

Projekt je nastao u suradnji s kanadskom organizacijom *Musagetes*. Kako je došlo do te suradnje?

Toni Meštrović: Kanadska fondacija *Musagetes* ponudila nam je suradnju, odnosno narudžbu umjetničkog rada. Kroz petogodišnje djelovanje u Rijeci uz mandat da potiču umjetničku i kulturnu produkciju koja integrira teme relevantne za grad i njegove zajednice, pozvali su nas da predložimo projekt. Željeli smo tom prilikom realizirati rad koji bi za nas na više načina predstavljao izazov i eksperiment, u organizacijskom, tehničkom i naravno sadržajnom smislu. Budući da su se sva snimanja događala na prostorima ograničenog pristupa, kroz čitavu godinu usko smo surađivali s upravama nadležnih poduzeća kako bi dobili dopuštenja. Istovremeno, gradili smo odnose s radnicima koji su nas uvodili u svoje stvarnosti rada na tim prostorima. Kako rad podrazumijeva *in situ* postav tijekom čitavog procesa bilo je potrebno promišljati ga s obzirom na okolnosti i stavove uprava s jedne i radnika s druge strane. Nakon cjelogodišnjeg građenja audio i video arhiva, predstavljamo rad za čekaonicu kao jedan od ishoda, s ciljem nastavljanja građenja arhiva i realiziranja radova za druge kontekste koji omogućavaju drugačije pristupe.

Bitno je naglasiti i da je umjetnički proces ovog projekta i u konačnici sama izvedba u potpunosti ovisila i o suradnji s radnicima i djelatnicima poduzeća u čijoj su nadležnosti prostori u kojima smo snimali: HŽ Infrastruktura, HŽ Cargo, HŽ Putnički prijevoz, Željeznički kolodvor Rijeka, Luka Rijeka, Lučka uprava Rijeka, Plovput. Bez obzira na njihove svakodnevne radne prioritete svi radnici podržali su ideju o umjetničkom projektu svojim angažmanom koji se u nekim slučajevima odnosio na izdavanje dopuštenja i omogućavanje uvjeta za rad u nezaštićenim radnim prostorima i pogonima, a u drugim slučajevima na onaj ljudski moment dijeljenja iskustava i priča koje samo ljudi koji godinama žive te prostore mogu imati. Naša zahvala njima u tom smislu nije promoviranje sponzora jer oni to nisu, već promoviranje mogućnosti za kreativne suradnje dionika tih prostora s kulturom i društvom

jednog grada.

Ključne riječi: društveno angažirana umjetnost, HŽ **Mjesta:** Rijeka

Vezane vijesti

M.K.

Napokon u voznom redu: U prigradske vlakove Savski Marof - Zagreb - Dugo Selo može i bicikl

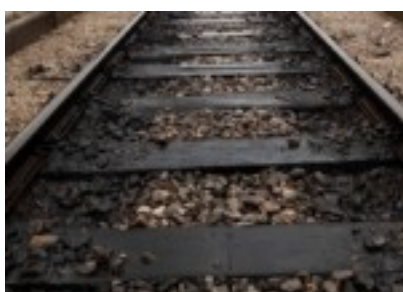
M.K.

Vlada gura "HŽ Cargo" sve dublje!

M.K.

Kad ne ide milom, ide silom

M.K.

Sumrak željeznica u Europi

POŠALJITE KOMENTAR

Molim [registrirajte se](#) ili [prijavite](#) za komentiranje.